

Daglelies (Hemerocallis spp.) uit zaad opkweken

- In het volgende gaan we stapsgewijs door het opkweekproces van daglelies vanaf de vorming van zaad in de zaaddoos. Voor het opkweken van zaden hoeft u niet door al die stappen te gaan, maar dan weet je gelijk hoe je later ook je eigen zaad kunt krijgen van eigen kruisingswerk.
- Let op: Sommige planten zijn diploid (ik sla technische details over) en sommige tetraploid (of nog wat anders). Dit kan maken dat de kruising niet werkt (geen zaadvorming). Er zijn geen harde regels hier. Soms werkt een kruising tussen diploid en tetraploid ineens wel.
- Ik ga er in het volgende vanuit dat je de zaden in huis (vensterbank) opkweekt in de winter, en dat je ze ergens later in maart buiten uitplant.
- Van bloem tot bloem op nieuwe zaailing gebeurt soms al in één jaar. Maar het put de jong zaailing eigenlijk te veel uit. Beter is om de zaailing pas het jaar daarop te laten bloeien (dus eventuele bloemstengel in eerste jaar tijdig verwijderen).
- Zaden die deze winter (2019/2020) opgekweekt worden, zullen in zomer 2021 volop bloeien onder de juiste omstandigheden.

Stappen van bloem tot nieuwe zaailing

Fase 1: van bloem tot zaad

1. Neem de meeldraad van de ene bloem en gebruik die als een kwastje om over de stamper van het stempel van de andere bloem te strijken. Wil je heel zeker weten dat er geen andere bestuiving plaats vindt (door insect of wind), doe dan een stukje aluminiumfolie over het stempel na het bestuiven.
  - a. Beste tijd is wat later in de ochtend als het stuifmeel rijp is (vroeg op de dag zijn meeldraden vaak nog niet uitgekomen)
  - b. Beter als dit niet in de hete volle zon gedaan wordt (indien mogelijk)
  - c. De volgende dag kun je het stukje aluminiumfolie er al af halen.
2. Als de bestuiving geslaagd is (geen garantie), dan gaat het vruchtbeginsel langzaam zwellen over de komende weken totdat een zaaddoos ontstaan is met daarin zwarte zaden. Soms zijn die zaden relatief klein, en soms ook behoorlijk groot, tot ruim een halve centimeter in doorsnede.
3. Laat de zaaddoos rijpen totdat de eerste tekenen van verdroging ontstaan. Haal dan de zaaddoos (of meerdere als er meer dan één aan een stengel zitten) met hele steel er af (afknippen bij grond). Laat stengel met zaaddoos nog verder rijpen en drogen op geschikte plek.
  - a. Als je de zaaddoos er te vroeg af haalt, dan is het zaad nog niet rijp.
  - b. Ben je te laat met het weghalen van de zaaddoos, dan kan de zaaddoos openspringen en het zaad op de grond vallen.
  - c. Laat de zaaddoos op plek verder rijpen/drogen met bijv. een papieren zak om zaaddoos. Of ander manier zodat je de zaden van verschillende zaaddoos niet door elkaar haalt.
4. Als de zaaddoos goed rijp zijn, haal dan de zaden uit de zaaddoos en laat ze nog even verder indrogen (een dag of 2-3).
5. Bewaar zaden op droge manier in koelkast. Kan ook wel buiten koelkast als het voor korte tijd is en de zaden goed droog zijn. Maar koelkast is veiliger/zekerder manier van bewaren.

Fase 2: Van zaad tot zaailing

6. Neem de zaden en stop ze in plastic zakje. De zaden die je gekocht hebt, zitten vaak al in zo'n ziploc zakje.
7. Doe wat water bij de zaden en sluit het zakje. Doe dit geheel in de koelkast en laat de zaden tenminste 24 uur en ten hoogste 48 uur het vocht opnemen. De zaden moeten zo goed als dat gaat onder water staan. Dus genoeg water erbij doen.
  - a. N.B. NIET in vriesvak!!!

8. Laat vervolgens overtollig water wegstromen uit het zakje. Maar laat het overige water langs de randen van het zakje en op de bodem er gewoon in. De atmosfeer in het zakje moet namelijk vochtig blijven. Als de zaden maar niet meer helemaal onder water staan. Een stukje huishoudpapier in het zakje doen, is ook een manier. Zorg dat dit goed vochtig is, zodat het geen vocht onttrekt uit omgeving.
9. Doe het zakje weer terug in de koelkast. N.B. NIET in vriesvak!!! Laat het daar 3-4 weken liggen.
  - a. Check elke week even om te zien of de zaden al sneller dan verwacht ontkiemen. In dat geval de zaden al zaaien met de beginnende kiem naar beneden in de grond.
10. Na het bovengenoemde "stratificatie" proces, kunnen de zaden gezaaid.
11. Gebruik gewone potgrond, of kokospotgrond. Dat latere krijgt niet zo snel van die vervelende platte varens op de bodem, maar pas extra op voor uitdroging (gaat sneller bij kokos). Liefst type met die langzaam werkende bemesting. Dat is dan genoeg voor de zaailingen tot uitplanten.
12. Plant de zaden ongeveer zo diep in de grond als het zaad dik is. Dus iets van 1 cm. grond boven het zaad.
  - a. Als het zaad te ondiep geplant is, dan duwt de kiem het zaad de grond uit tijdens groei. In dat geval voorzichtig even wat dieper leggen en grond erboven voorzichtig aandrukken.
  - b. Als het zaad te diep geplant is, dan ontwikkelt het zich (later) minder snel/goed.
  - c. Houd de grond vochtig! Maar niet kletsnat.
  - d. Plaats pot/bak op bijv. de vensterbank zodat er genoeg (veel) licht bij komt.
13. Plant de zaden op een afstand van iets van 4 cm. afstand van elkaar. Bij het opgroeien zullen de wortels namelijk wat door elkaar gaan en als ze te dicht op elkaar staan, dan wordt het lastiger om ze zonder schade uit elkaar te halen bij uitplanten.
14. Meestal ontkiemt het zaad vrij snel en zie je ongeveer 2-3 weken na zaaien de eerste punt van het ontkiemende zaad boven de grond komen.
15. Blijf grond vochtig houden. Check na een week of 3-4 of je de grond misschien iets moet aandrukken rondom de jonge zaailing. Dat is vaak nodig na verloop van tijd omdat het te luchtig rondom de wortel wordt (hangt van grond af) en dan groeit de zaailing minder en is kwetsbaarder voor droogte.
16. Buiten uitplanten:
  - a. Laat de bak/pot met zaailingen buiten afharden als het voorjaarsweer begint te worden. Hoeft niet heel warm te zijn, maar 's nachts boven de 5 graden, en overdag boven de (ongeveer) twaalf graden. Als het overdag flink warm is met 's nachts kans op nachtvorst, haal ze dan 's nachts gewoon even naar binnen (liefst koele schuur of zo).
  - b. Na ten minste twee weken afharden kunnen de planten in de volle grond gezet als het goed voorjaarsweer is. Ze kunnen vanaf een week na uitplant dan ook wat lichte nachtvorst aan (mocht het even weer wat kouder worden)
  - c. Plant uit op iets van 30x40cm. afstand. Dat is genoeg afstand voor het eerste jaar om te zien hoe de bloem eruit ziet. Daarna zal de afstand wellicht groter moeten worden. Uiteindelijk kan de pol wel een doorsnede van 60cm. worden met veel stengels. De kwaliteit van de bloem neemt meestal toe als de plant goed gevestigd is.
  - d. Zorg voor een lichte plaats, niet in directe schaduw, en liefst met minimaal 4-5 zon (liefst middagzon). Dan bloeien ze het beste.
  - e. Plant de zaailingen niet te diep! Dan zullen ze minder goed groeien (en later minder goed bloeien). Zorg dat de wortels wel helemaal onder de grond zitten maar daarboven niet meer dan iets van een cm. grond.
  - f. Eerst nog geen bemesting geven, maar wel grond vochtig houden tenminste totdat je ziet dat de zaailingen goed aangeslagen zijn. Compost wordt erg gewaardeerd en gedroogde stalmest is een goede manier van bemesting. Uiteindelijk is water belangrijker dan bemesting. De bloem kan dubbel zo groot zijn bij vochtige grond dan bij droge grond, en ook de kleur wordt intensiever.
  - g. Vaak investeren de zaailingen in het begin vooral in wortelopbouw. Bij uitplant eind maart/begin april zul je daardoor weinig groei van loof zien, en dan rond eind juni zie je dan ineens een groeispuurt in het loof. Aan het eind van de zomer kun je dan al forse zaailingen hebben. De ene zaailing groeit sterker dan de andere.

En je kunt zelf ook gewoon experimenteren natuurlijk.